

مطالعه تطبیقی سردرد از کتاب الحاوی و اصول نوین پزشکی

دکتر سید محمود طباطبایی*^۱، دکتر عبدالجلیل کلانتر هرمزی^۲

^۱ مرکز تحقیقات روانپزشکی و علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد
^۲ گروه جراحی پلاستیک و ترمیمی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

اصول معاینه بیمار مبتلا به سردرد، علل سردرد، نشانه‌های تشخیصی و تشخیص افتراقی و نیز برخی از اقدامات درمانی به صورت یک مطالعه تطبیقی با اصول نوین پزشکی، ارائه شده است. بدین ترتیب که ابتدا دیدگاه رازی در هر قسمت و سپس اصول نوین پزشکی جهت مقایسه ارائه می‌شود.

طبقه بندی کلی سردردها:

بطور کلی سردردها حاد یا مزمن هستند و به سه صورت

زیر تظاهر می‌کنند:

- درد همه سر را فرا می‌گیرد و شدت آن یکنواخت و همیشگی است.

- درد همه سر را فرا می‌گیرد ولی همیشگی نیست و به عبارتی ادواری است.

- درد بخشی از سر را فرا می‌گیرد، همانند سردرد میگرنی که در نیمی از سر پدید می‌آید (۴-۳).

در اصول نوین پزشکی، انجمن بین‌المللی سردرد (International Headache Society = IHS) در سال ۱۹۸۵ طبقه‌بندی جدیدی برای انواع سردرد ارائه کرد که قابل قبول مجامع علمی قرار گرفت و در منابع تخصصی و کتب مرجع مطرح شد. طبقه‌بندی رازی، علی‌رغم قدمتش، شباهت معنی‌داری به طبقه‌بندی‌های قبلی دارد و در آن ذکر شده که در ارزیابی سردردها، علاوه بر ارزیابی طبی و روانشناختی باید سردردهای مزمن را با دقت بررسی کرد (۵،۶).

اصول معاینه بیمار مبتلا به سردرد

به گفته رازی، برای پی بردن به عامل سردرد، باید با صرف وقت و دقت، علت پدید آورنده بیماری را شناسایی کرد،

از نظر تاریخی، شکایت از سردرد - همچون طبابت - دارای سابقه‌ای به قدمت وجود بشر است و برای برطرف کردن آن در هر مقطع تاریخی، شیوه‌های خاصی ابداع می‌شده است. طب سنتی در مورد سردرد شیوه‌های ارزیابی تشخیصی، تشخیص افتراقی و درمانی جالب توجه و حتی شگفت‌انگیزی را پیشنهاد کرده که متأسفانه به علت استفاده از واژه‌های قدیمی، لغزش‌های فراوان نگارشی، اصطلاحات نامأنوس و غیررایج، ناآشنایی دانش‌آموختگان معاصر با سبک نگارش آنها و بی‌توجهی اندیشمندان به این میراث غنی و پربار، قرن‌هاست که به فراموشی سپرده شده‌اند (۱). محمد بن زکریای رازی متوفی ۳۱۳ هجری قمری (۹۲۵ میلادی) از برجسته‌ترین اطباء سنتی است که آثار وی از جمله «الحاوی الکبیر فی الطب» که در ۲۵ جلد نگاشته شده، از گرانبهاترین میراث فرهنگی ایران بشمار می‌آیند. این کتاب در بر گیرنده موضوع‌های بسیار مهم پزشکی و علوم وابسته به پزشکی است و از جمله مباحث آن «سردرد» است. رازی در آن زمان مطالبی را عنوان کرده است که به نظر می‌رسد علیرغم پیشرفت فراوان علم پزشکی هنوز هم دارای اهمیت کلیدی است و مهم‌تر از همه اینکه بعضی از مسائل ذکر شده، در سال‌های اخیر توسط دانشمندان و پژوهشگران مطرح و ارائه شده است. گرچه خیلی دیر شده است، ولی باز هم لطف فراوانی دارد که این کتاب جادویی را بگشاییم و با دید امروزی که خیلی از معماها به ظاهر حل شده‌اند، مباحث و علوم شگفت‌انگیز آن را مطالعه و بررسی نمائیم. در این مقاله، بطور اختصار مبحث سردرد این کتاب جادویی آن مرد بزرگ در سرفصل‌های طبقه‌بندی کلی سردردها،